

REKABET KURUMU

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2009-1-83 (İlk İnceleme)
Karar Sayısı : 09-42/1060-270
Karar Tarihi : 16.9.2009

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

10 **Başkan** : Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI (Başkan V.)
Üyeler : Mehmet Akif ERSİN, Doç. Dr. Mustafa ATEŞ,
İsmail Hakkı KARAKELLE, Doç. Dr. Cevdet İlhan GÜNAY,
Murat ÇETİNKAYA, Reşit GÜRPINAR

B. RAPORTÖRLER: İsmail Atalay YOLCU, Tuğçe KOYUNCU

C. ŞİKAYET EDEN : Durmuş Ali ÇIKLA
Fener Konakları No:12 Antalya

20 **D. HAKKINDA İLK İNCELEME**
YAPILAN : Opet Petrolcülük A.Ş.
Bulgurlu Mah. Libadiye Cad. No:47 Üsküdar/İstanbul

E. DOSYA KONUSU: Opet Petrolcülük A.Ş. lehine tesis edilen intifa hakkının ve buna dayanarak gerçekleştirilen eylemlerin 4054 sayılı Kanun'a aykırı olduğu iddiası ve gerekli tedbirlerin alınması talebi.

30 **F. DOSYA EVRELERİ:** Kurum kayıtlarına 15.7.2009 tarih ve 5014 sayı ile intikal eden şikayet başvurusunda öne sürülen iddiaların 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun çerçevesinde incelenmesi sonucu düzenlenen 11.9.2009 tarih ve 2009-1-83/İİ-09-İAY sayılı İlk İnceleme Raporu, 14.9.2009 tarih ve REK.0.05.00.00-110/203 sayılı Başkanlık önergesi ile 09-42 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

G. İDDİALARIN ÖZETİ: Şikayet başvurusunda özetle;

- Başlangıçta mülkiyeti Aziz Nasır Arçağ'a ait olan taşınmazın, başvuru sahibi Durmuş Ali Çıkla tarafından satın alındığı,
- Satın alma işleminden önce akaryakıt bayiliği yapılmak amacıyla taşınmaz üzerinde Opet Petrolcülük A.Ş. (Opet) lehine 10.10.2002 tarihinde 15 yıl süreyle intifa hakkı tesis edildiği,
- Başvuru sahibinin Opet ile yapmış olduğu görüşmelerde, Opet yetkililerinin, eski malikle olan bayilik ve intifa sözleşmesinin süresinin 5 yılı geçmesi nedeniyle dolduğunu, sözleşmelerin yenilenmediğini, bu nedenle anlaşmaları halinde kendisiyle en fazla 5 yıl süreyle yeni bayilik ve intifa sözleşmesi yapacaklarını bildirdiği,
- Yasal mevzuat uyarınca da en fazla 5 yıl süreyle bayilik sözleşmesi ve bununla bağlantılı intifa sözleşmesi yapılabileceği, başvuru sahibinin bu beyanlara ve yasadaki duruma güvenerek taşınmazı satın aldığı,

- 50 - Ancak Opet'in kendisine ağır koşullar ileri sürdüğü; bu kapsamda 15 yıllık intifa ve 5 yıllık bayilik sözleşmesi yapılması, bayilik sözleşmesinin her 5 yılın sonunda kendiliğinden uzaması, satış fiyatının Opet tarafından belirlenmesi ve bayilik yapılan ilin sınırları dışında da rekabet etmeme yükümlülüğü vb. koşulların sözlü olarak önerildiği,
- Başvuru sahibinin bu şartlar altında sözleşme imzalamadığı ve Termopet Ltd. Şti. (Termopet) ile anlaşarak bu firma ile bayilik sözleşmesi imzaladığı, şu anda istasyonda Termopet'in akaryakıt dağıtım bayisi ve Akçagaz Ltd. Şti.'nin LPG dağıtım bayisi olarak faaliyet göstermekte olduğu, Opet'in, taşınmazla ilgili lisanslarının EPDK tarafından iptal edildiği,
- 60 - Opet'e intifa hakkının kaldırılması için ihtarname gönderdiği ancak Opet'in kendileri tarafından sunulan sözleşmeyi imzalamak zorunda olduğu, aksi halde intifa hakkına dayanarak istasyona el koyacağını bildirdiği,
- Bunun üzerine Manavgat Asliye Hukuk Mahkemesi'nde intifa hakkının kaldırılması amacıyla dava açtığı, buna karşılık Opet'in de el atmanın önlenmesi davası açtığı ve davaların halen sürmekte olduğu,
- Opet tarafından istasyondan çıkarılma tehdidi altında oldukları, bu durumun 4054 sayılı Kanunun 4. ve 6 maddeleri ile 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği'ne aykırı olduğu

70 belirtilerek, bayilik sözleşmesinin eki ve teminatı olarak yapılan intifa sözleşmesinin 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesine aykırı olması nedeniyle geçersizliğine ve Opet'in faaliyetlerinin 4054 sayılı Kanunun 4. ve 6. maddelerine aykırı olması nedeniyle ihlale son verilmesine ve gerekli yaptırımların uygulanmasına, muafiyet hükümlerinin uygulanacağı görüşünün kabul edilmesi halinde muafiyetin geri alınmasına, ayrıca tedbir kararı verilerek intifaya dayanan taleplerin soruşturma neticeleninceye kadar durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

H. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: İlgili raporda,

- 80 1. Opet ile Aziz Nasır Arçağ arasında imzalanmış olan bayilik sözleşmesi ve bununla bağlantılı 10.10.2002 tarihli intifa sözleşmesinden oluşan rekabet yasağına dayalı dikey ilişkinin, 18.9.2010 tarihine kadar 2002/2 sayılı Tebliğ ile tanınan grup muafiyeti kapsamında olduğu,
2. 18.9.2010 tarihinden sonra taraflar arasında mevcut olan "rekabet yasağına dayalı dikey ilişki"nin her iki tarafın açık iradesi olmaksızın uzatılmaya zorlanması ya da bu süre sonunda rekabet etmeme şartına son verilmesini engelleyen herhangi bir durum olması halinde 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi çerçevesinde işlem tesis edilebileceği,
3. Akaryakıt dağıtımına özgü olan pazar yapısının, Kurum tarafından yürütülen yakın tarihli incelemeler kapsamında ele alındığı ve pazarda tek başına hakim durumda olan bir teşebbüsten söz edilemeyeceği; bu kapsamda, Opet'in Kanun'un 6. maddesini ihlal ettiği yönündeki şikayetlerin reddedilmesi gerektiği,
- 90 4. Muafiyetin geri alınmasının koşullarının oluşmadığı,
5. İntifa hakkının tapudan terkinine karar verme yetkisinin Hukuk Mahkemelerinde olduğu,
- ifade edilmiştir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

100 Dosyada yer alan bilgi ve belgeler incelendiğinde, tapuda Antalya ili Manavgat İlçesi Çolaklı Köyü Üçtepe mevkii, 1497 parselde kayıtlı taşınmaz üzerinde malik Aziz Nasır Arçağ tarafından Opet lehine 10.10.2002 tarihinde 15 yıl süreyle geçerli olmak üzere intifa hakkı tesis edildiği ve bu şahıs ile Opet arasında 18.4.2003 tarihinde 15 yıl süreyle geçerli olmak üzere Akaryakıt Bayilik Sözleşmesi imzalandığı görülmektedir.

Söz konusu bayilik sözleşmesi ile ilgili olarak Opet tarafından 12.9.2005 tarihinde, noter aracılığıyla yapılan ihtarname ile, “...*Rekabet Hukuku Mevzuatı gereğince söz konusu bayilik sözleşmesinin süresinin ihtarname tarihinden itibaren 5 yıl olarak değiştirildiği, süre hitamından itibaren tarafların mutabakatı ile yine beş yılı geçmemek şartıyla uzatılabileceği, 18.9.2005 tarihinden itibaren kalan süresi 5 yıldan fazla ise 5 yılın sonunda, 5 yıldan az ise süre sonunda sona ereceği...*” bildirilerek, bayilik sözleşmesi süresinin beş yıllık rekabet etmeme yasağına uygun olarak tadil edildiği anlaşılmaktadır.

110 Yine dosyadaki bilgilerden, söz konusu taşınmazın 27.11.2008 tarihinde başvuru sahibi Durmuş Ali Çıkla tarafından satın alındığı, Durmuş Ali Çıkla'nın Opet tarafından teklif edilen koşullarda anlaşma imzalamadığı, bunun yerine Termopet ile 25.2.2009 tarihinde 3 yıl süreyle geçerli olmak üzere akaryakıt bayilik sözleşmesi ve Akgaz Ticaret ve San. A.Ş. ile 12.2.2009 tarihinde 2 yıl süreyle geçerli olmak üzere Otogaz Bayilik Sözleşmesi imzaladığı görülmektedir. Bununla birlikte, Aziz Nasır Arçağ tarafından Opet aleyhine, (....) Asliye Ticaret Mahkemesi'nde (....) sayı ile taraflar arasındaki bayilik ve intifa sözleşmesinin 4054 sayılı Kanunun ve 2002/2 sayılı Tebliğ'in ilgili maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle geçersizliğinin tespiti ve tazminat talepli dava açılmıştır. Yeni malik ve başvuru sahibi Durmuş Ali Çıkla tarafından ise
120 Opet ve Aziz Nasır Arçağ aleyhine (....) Asliye Hukuk Mahkemesi'nde (....) sayı ile intifa hakkının terkini talepli, (....) Asliye Ticaret Mahkemesi'nde ise (....) E. sayı ile sözleşmelerin geçersizliği ve tazminat talepli dava açılmış olduğu anlaşılmaktadır.

I.1. Şikayetin 2002/2 sayılı Tebliğ Kapsamında Değerlendirilmesi

130 Başvuru konusu Opet ile Aziz Nasır Arçağ arasındaki 18.4.2003 tarihli bayilik sözleşmesi ile 10.10.2002 tarihli intifa hakkı tesisine ilişkin resmi senedin, 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi anlamında birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Söz konusu anlaşmalar bir bütün olarak ele alındığı takdirde, dikey anlaşmanın 2002/2 sayılı Tebliğ'in 5. maddesinde öngörülen beş yıllık süreyi aşar nitelikte rekabet etmeme yükümlülüğü içerdiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

140 Rekabet Kurulunun bu konuyla ilgili olarak daha önce almış olduğu kararlar çerçevesinde, 18.9.2005 tarihinden önce yapılmış olan ve bu tarih itibarıyla kalan süreleri beş yılı aşan anlaşmaların “azami hadde indirme” ilkesi gereğince, 18.9.2010 tarihine kadar 2002/2 sayılı Tebliğ ile tanınan grup muafiyetinden yararlanma ve uygulama süresi bulunmaktadır. Bu çerçevede, Aziz Nasır Arçağ ve Opet arasında bayilik sözleşmesi ve intifa sözleşmesinden oluşan dikey ilişkiye esas teşkil eden ilk anlaşma olan intifa hakkı, 10.10.2002 tarihinden itibaren 15 yıl geçerli olmak üzere tesis edilmiştir. Dolayısıyla taraflar arasındaki bayilik sözleşmesi ve onunla bağlantılı intifa sözleşmesinden oluşan rekabet yasağına dayalı dikey ilişki, intifa hakkı da dahil olmak üzere 18.9.2010 tarihine kadar grup muafiyeti kapsamındadır. Bu tarihten sonra taraflar arasındaki dikey ilişkinin her iki tarafın açık iradesi olmaksızın uzatılmaya zorlanması ya da bu süre sonunda rekabet etmeme şartına son verilmesini engelleyen herhangi bir durum olması halinde 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi çerçevesinde işlem tesis edilebilecektir.

Diğer taraftan, İntifa hakkının terkinine karar verme konusunda ise hukuk mahkemeleri yetkili olup, bu husus Rekabet Kurumunun görev alanı içinde değildir.

I.2. Şikâyetin 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi Kapsamında Değerlendirilmesi

150 Şikâyet dilekçesinde, sözleşmenin düzenlenmesi sırasında Opet'in 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi anlamında hakim durumunu kötüye kullandığı, piyasanın %99'unun POAŞ, Opet, BP, Total, Alpet, Moil gibi firmalar tarafından kapatıldığı; alım-satım, fiyat, bayılık gibi unsurların birlikte hareket etmek suretiyle belirlendiği, bu nedenle bayilerin 15 yıl süreyle geçerli olmak üzere intifa sözleşmesi imzalamak zorunda bırakıldıkları, bu durumun özellikle istasyonun bulunduğu Manavgat ilçesi sınırları içinde yeni dağıtım şirketlerinin piyasaya girmesine engel olduğuna ilişkin iddialar da yer almaktadır.

160 Söz konusu iddiaların birçoğu yakın tarihlerde Kurum tarafından yürütülen incelemelerde ele alınmış olup, Kurulun 24.7.2008 tarih ve 08-47/653-250 sayılı kararında siyah ve beyaz ürünlerden oluşan (jet yakıtı hariç) akaryakıt ürünleri dağıtım pazarına ilişkin yapmış olduğu değerlendirmede, Opet'in 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi anlamında hakim durumda olduğuna yönelik bir tespiti bulunmadığı gibi Türkiye Petrol Rafinerileri A.S., Petrol Ofisi A.S., Shell & Turcas Petrol A.S., BP Petrolleri A.S., Opet Petrolcülük A.S. ve Total Oil Türkiye A.S.'nin akaryakıt ürünlerinin fiyatlandırılması uygulamalarına ilişkin olarak Kanun'un 4. ve 6. maddelerini ihlal ettiğine yönelik bir tespit de yapılmamıştır. Aynı şekilde Kurulun 5.8.2009 tarih 09-34/796-199 sayılı kararında ilgili ürün pazarında çok sayıda dağıtım şirketinin faaliyet göstermekte olduğu, pazar paylarının birbirine yakın olduğu ve hakim durumda olan bir teşebbüs bulunmadığı belirtilmiştir.

170 Diğer taraftan, Opet'in, ilgilinin sahip olduğu istasyon bakımından hakim durumda olduğunun kabulü için ilgili coğrafi pazarın yalnızca istasyon ve/veya çok yakın çevresi ile sınırlandırılması gerekir ki, ne sektöre yönelik tesis edilen geçmiş tarihli Kurul kararları ne de konuya ilişkin mehz mevzuat uygulamaları, bu tür bir değerlendirmeye imkan tanımaktadır.

I.3. Muafiyetin Geri Alınması Kapsamında Yapılan Değerlendirme

180 Şikâyetçi tarafından, başvuru dilekçesinde belirtilen işlemle ilgili olarak muafiyet hükümlerinin uygulanması halinde 4054 sayılı Kanun'un 13. maddesi ve 2002/2 sayılı Tebliğ'in 6. maddesine göre muafiyetin geri alınmasına karar verilmesi talep edilmiştir. Bunun gerekçesi olarak da Opet'in muafiyet hükümlerinin kendisine sağladığı olanakları kötüye kullandığı, geçiş süreci içinde sözleşme süresini beş yıl kuralına göre tadil etmediği belirtilmiştir.

Rekabet Kurulu almış olduğu kararlar, 18.9.2005 tarihinden önce yapılmış olan ve süresi beş yılı aşan sözleşmelerin, "azami hadde indirme" ilkesi gereğince 18.9.2010 tarihine kadar Tebliğ'de yer alan muafiyetten yararlanabilecekleri ve bu tarihten sonra muafiyet koşullarının ortadan kalkacağı yönündedir. Dolayısıyla geçiş süresi içinde uyumlaştırma yapılmamış olmasının, muafiyetin geri alınmasını gerektiren bir husus olarak değerlendirilmesi mümkün değildir.

190 2002/2 sayılı Tebliğ'in 6. maddesine göre muafiyetin geri alınabilmesi için bu Tebliğ ile muafiyet tanınmış olan bir anlaşmanın 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinde düzenlenen koşullarla bağdaşmaz etkilere sahip olduğunun tespit edilmesi gerekmektedir. Petrol piyasası faaliyetlerine ilişkin yasal düzenlemeler, Kurum tarafından yürütülen incelemeler ve bunun sonucunda düzenlenen Akaryakıt Sektör Raporu, Danıştay kararları ve Rekabet Kurulunun sektöre yönelik olarak almış olduğu

kararlar kapsamında, şikâyetçi tarafından iddia edilen hususların muafiyetin geri alınmasını gerektirecek hususlar olmadığı kanaatine varılmıştır.

J. SONUÇ

Düzenlenen rapora ve dosya kapsamına göre;

- 200 1- Opet Petrolcülük A.Ş. ile Aziz Nasır ARÇAĞ arasında imzalanmış olan bayilik sözleşmesi ve bununla bağlantılı 10.10.2002 tarihli intifa sözleşmesinden oluşan rekabet yasağına dayalı dikey ilişkinin, 18.9.2010 tarihine kadar 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği kapsamında grup muafiyetinden yararlandığına,
- 2- 18.9.2010 tarihinden sonra taraflar arasında mevcut olan rekabet yasağına dayalı dikey ilişkinin her iki tarafın da açık iradesi olmaksızın herhangi bir sebeple uzatılmaya zorlanması ya da bu süre sonunda rekabet etmeme şartına son verilmesini engelleyen herhangi bir durum olması halinde 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi çerçevesinde işlem tesis edileceği hususunun Opet Petrolcülük A.Ş.'ye bildirilmesine,
- 210 3- Opet Petrolcülük A.Ş.'nin 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesini ihlal ettiği yönündeki şikayetlerin reddine,
- 4- Muafiyetin geri alınması koşullarının oluşmadığına,
- 5- Bununla birlikte intifa hakkının tapudan terkinine karar verme yetkisinin hukuk mahkemelerine ait olduğu hususunda başvuru sahibinin bilgilendirilmesine
- OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.

Başkan V.
Prof.Dr.Nurettin KALDIRIMCI

Mehmet Akif ERSİN

Doç. Dr. Mustafa ATEŞ

İsmail Hakkı KARAKELLE

Doç. Dr. Cevdet İlhan GÜNAY

Murat ÇETİNKAYA

Reşit GÜRPINAR